

La gropia del cavall

(ALDC, VI, 1363. La gropia del cavall)

Anques i *gropa* són els mots precisos per a designar ‘la part posterior de l'esquena dels cavalls, de les bèsties de càrrega’. *Anca* (s. XIII), usat en pl. (*anques*), deriva del fràncic *HANKA ‘flanc o costat d'una persona o animal’, congènere del fr. *hanche* i l'oc. i it. *anca*; der. dim. *anqueta* 127 i compost *sobranques* 47 (< sobre + *anques*), extensió metonímica del significat propi ‘corretja que va per damunt les anques’. *Gropia* (s. XIV) prové del fràncic *KRUPPA, com el fr. *croupe*, cast. *grupa*, port. *gurupa*, it. *groppa*; var.: gr[u]pa 12, pel tancament de [o] > [u] en ross.; gr[u]pa 109, 190, per influència del cast.; l'alg. *gropera* 85 sembla un manlleu al logudorès i campidanès *groppèra* on podria ser un catalanisme antic (*gropera* “corretja que surt de la part posterior de la sella i acaba amb un trau dins el qual es fa passar la cua de l'animal”, *DCVB*, s. XV). Coneix la mateixa arrel *carpó* (s. XV) 30, 45 (< germ. *KRÜPPS ‘bony, nus abonyegat’), pròpiament ‘extremitat inferior de l'espinada’ (veg. la var. ant. *crepó*, *copró*).

Altres mots s'han generat per proximitat local o per la peça contigua. *Cul* (s. XIV) prové de CŪLUS, amb els der. *culera* 118, 139 i *culata* 152, 160, 162; anotem el seu sinònim *darrere* 63 (var. *radere* 111, per metàtesi), aglutinació de *d'arrere* (< DE AD RETRO) que d'adverbí ha passat a substantiu, com *davant* > *el davant*.

Trasera 118 és der. de l'ant. *tras*

(< TRANS ‘més enllà’),
i d'adjectiu ha passat
a substantiu.

Sobrecuixa 143, absent del *DCVB* i del *DECat*, és un compost de *sobre* (< SUPER) i *cuixa* (< CÖXA ‘cuixa, flanc’), com si diguéssim ‘part superior de la cuixa’. *Corrons* 88, 103, 105, 106, format sobre *córrer* (< CÜRRERE), és una extensió de “cilindre pesant de pedra o de ferro que, fent-lo rodar sobre quelcom, serveix per a aplanar-ho, compactar-ho, aixafar-ho, etc.” (*IEC*); Coromines justifica així el canvi semàntic: “l'os de l'anca acaba amb una porra arrodonida, que ha de jugar constantment, movent-se dins la seva articulació, perquè l'home o la bèstia caminin, una mica com el corró de transport o el que fan rutllar dins l'era, i fins els de molí, etc., han de rodolar seguidament” (*DECat*). *Amaluc* 16, 36, 43, 52 ve de l'àr. ؓAZM ALHUQQ ‘os del flanc, del llom’, estès a l'anca. *Retranca* 107, 145 és un compost de *rere* (< RETRO) i *tranca* ‘bastó de darrere’, d'origen preromà (var. *retrancra* 145, per repercussió de la vibrant), metonímia a partir de ‘rabasta, peça que subjecta la sella o bast per darrere passant per sota la cua de la bèstia’. *Pernes* 108 és una extensió del der. de *PÉRNA* ‘cuixa i cames juntes d'un animal’ (*DECat*); *lloms* 112 és un der. de *LÜMBUS*, ja usat en pl. en llat. LUMBI ‘ronyons, lloms’.

Anques és el significant de major extensió, interromput en cat. occ. per *cul*, mentre que *gropa* ha esdevingut pràcticament testimonial.

Són mots normatius *gropa* i *anca*, des del *DOrt*, 1917; notem les escasses ocurrences de *gropa*.

